

Tekst koji sledi je deo završnog rada Dragane Tošić na odeljenju za pedagogiju i andragogiju Filozofskog fakulteta u Beogradu.

Već je spomenuto da je jedan od opštijih zahteva antropozofije da sve ono što se detetu predstavlja, da se predstavlja i obraća celom njegovom biću, a ne samo glavi, odnosno umu. Antropozofi ukazuju na čitav jedan tok koji povezuje fizičko sa psihičkim, spoljašnje sa unutrašnjim, angažujući pri tom celovitu ličnost deteta. Tok koji se kreće od spoljašnjih organa i njihovog odnosa sa spoljašnjim svetom, ka unutaršnjim delovima ličnosti, utiskujući se u dušu deteta i njegov nervni sistem. Antropozofi čvrsto veruju da vežbanje određenih pokreta na ranijim uzrastima utiče na kasniji razvoj inteligencije, uma, sposobnosti zaključivanja, rasuđivanja... Na osnovu tih pretpostavki, antropozofija iznedruje euritmiju, neizostavni element kurikuluma valdorfskih škola.

Euritmija predstavlja umetnost pokreta, neizmerne pedagoške vrednosti. Ona je poput vidljivog jezika. Poput pantomime, ili neke vrste plesa, ali zapravo nije ni jedno ni drugo. Najčešće se poredi sa gimnastikom. Međutim, euritmija je nešto mnogo više i od gimnastike. Iako se zasniva i na fizičkom aspektu, za razliku od klasične gimnastike, euritmija istovremeno u svakom izvedenom pokretu oživljava i deo duše i duha, omogućavajući detetu da doživi osećaj sopstvenog duha i duše, a ne samo puke fizičke pokrete. Razlika je dakle u tome što je svaki pokret koji dete napravi produhovljen. Svaki pokret u euritmiji stoga "nije jednostavan fizički pokret; u isto vreme on je izraz duše, na isti način kao što je i izgovorena reč izraz duše" (Steiner, 2001:104). Iz tog razloga, euritmija se karakteriše i kao "produhovljena gimnastika".

Onaj ko euritmiju shvati kao takvu, moći će je čitati na isti način kao što se mogu čitati reči i rečenice. Jer, euritmija celo ljudsko biće koristi kao svoj jezik. Ovaj vidljivi, bezglasni govor se razvija kroz proučavanje zakona glasovnog govora. Pokreti koji se izvode euritmijom nikako nisu proizvoljni pokreti. Naprotiv, to su isti oni pokreti koji su osnova onoga što izražavamo glasovnim govorom. Pojedinaac se tako kroz euritmiju izražava uređenim, celovitim, vidljivim oblikom govora, baš kao što organi govora proizvode glasovni govor ili pesmu.

U euritmiji, pokrete može izvoditi pojedinac ili grupa ljudi. Ono što je posebno značajno jeste da je euritmija deci vrlo bliska, a sklonost da u jeziku euritmije upoznaju sebe, prirodna im je potreba. I stariji učenici razvijaju isti odnos prema euritmiji, samo u nešto drugačijem obliku (Steiner, 2001).

Kada dete izvodi pokrete euritmije, razvija se interesovanje dece za spoljašnji svet. "Rast njihovog interesovanja za spoljašnji svet je neminovna posledica" (Steiner, 2001:106), tvrdi Štajner. Osim toga, izvođenjem euritmije, pri čemu je svaki pokret istovremeno povezan sa dušom, odnosno pri čemu duša prožima svaki pojedinačni pokret, dolazi do jačanja detetove volje. Kako bi taj proces jačanja volje bio potpuniji i kako bi podstakli i razvoj osećanja kod deteta, potrebno je pored euritmije, omogućiti deci i bavljenje gimnastikom i muzikom.

Dejstvo euritmije međutim i dalje blagotvorno deluje, doprinoseći i razvoju intelekta. Izvođenjem euritmije dete doživljava svaki pokret svog organizma i uz osećanje dubokog unutarnjeg zadovoljstva uspeva da doživi i unutarnji život sopstvenog bića. Ovako doživljena osećanja, kao povratnom reakcijom čine da ceo organizam aktivira snage koje kasnije prerastaju u inteligenciju. Na ovaj način dete je obogaćeno inteligencijom koja se jednostavno razvija iz celog ljudskog bića, za razliku od uobičajenog jednostranog vežbanja inteligencije, koji podseća na veštačko "usađivanje" u um deteta (Steiner, 2001).

*Deo teksta završnog rada Dragane Tošić (VALDORFSKA PEDAGOGIJA –
KARAKTERISTIKE I KRITIKA) na odeljenju za
pedagogiju i andragogiju Filozofskog fakulteta u Beogradu.*